

Kainuun sote

**Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän
Vammaispalveluohjeet 1.1.2022 alkaen**

Sisälllys

1. Vammaispalvelun tarkoitus ja tavoite.....	3
2. Vammaispalvelun hakeminen yleisesti ja päätöksenteko	4
2.1 Palvelutarpeen arvio ja palvelusuunnitelma	5
3. Yhteystiedot	5
4. Erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut.....	7
4.1 Henkilökohtainen apu	7
4.2 Kuljetus- ja saattajapalvelut	15
4.3 Palveluasuminen	19
4.4 Asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet	19
4.5 Päivätoiminta	21
5. Määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet	21
5.1 Sopeutumisvalmennus	21
5.2 Kuntoutusohjaus.....	22
5.3 Päivittäisen toiminnan koneet, välineet ja laitteet.....	22
5.4 Vaate- ja erityisravintokustannukset.....	24

1. Vammaispalvelun tarkoitus ja tavoite

Vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaisten vammaispalvelujen ja tukitoimien tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Palvelujen ja tukitoimien tulee edesauttaa vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Vammaispalveluissa ei ole varallisuusharkintaa.

Vammaispalvelua voi saada henkilö, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tarvittaessa yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa arvioi henkilön yksilöllisen palvelutarpeen. Arviointia tehtäessä otetaan huomioon vamman aiheuttama haitta päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiselle, yksilölliset tarpeet ja elämäntilanne elinympäristöineen.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet

Vammaispalvelut ja tukitoimet jaetaan kahteen ryhmään. Ensimmäiseen kuuluvat kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut, joihin henkilöllä on subjektiivinen oikeus. Kuntayhtymä myöntää subjektiivisella oikeudella turvatut etuudet hakemuksesta tuen saamisen edellytykset täyttävälle vaikeavammaisille henkilöille talousarvioon varatuista määrärahoista riippumatta. Toiseen ryhmään kuuluvat kunnan yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut, jotka ovat määrärahasidonnaisia ja joita järjestetään Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän varaamien määrärahojen edellyttämässä ja mahdollistamassa laajuudessa kohdentaen palvelut ja tukitoimet tämän ohjeen mukaisesti.

Subjektiivisia palveluja ovat:

- henkilökohtainen apu
- kuljetuspalvelut ja niihin liittyvät saattajapalvelut
- palveluasuminen
- asunnon muutostyöt
- asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet
- päivätoiminta

Määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia ovat:

- sopeutumisvalmennus
- kuntoutusohjaus
- päivittäisen toiminnan koneet, välineet ja laitteet
- vaate- ja erityisravintokustannukset

2. Vammaispalvelun hakeminen yleisesti ja päätöksenteko

Aloitteen vammaispalvelun saamiseksi voi tehdä henkilö itse, läheisensä, muu henkilö tai viranomainen. Vammaispalvelun hakemisen saa vireille myös täyttämällä hakemuslomakkeen ja toimittamalla täytetyn lomakkeen liitteineen kotikunnan vammaispalvelun sosiaalityöntekijälle tai -ohjaajalle.

Vaikeavammaisten kuljetuspalveluhakemuslomake ja muut vammaispalvelut -hakemuslomake löytyvät Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon –kuntayhtymän internetsivuilta osoitteessa <https://sote.kainuu.fi/>. Valitse valikosta vammaispalvelut ja siellä vammaispalvelun lomakkeet. Lomakkeita voi täyttää ja tulostaa. Allekirjoitetut lomakkeet liitteineen on toimitettava vammaispalvelujen sosiaalityöntekijälle tai -ohjaajalle. Hakemuslomakkeita postitetaan myös vammaispalvelutoimistoista pyydettyäessä.

Sähköisen vammaispalvelun hakemuksen voi lähettää ja täyttää osoitteessa <https://sote.easointi.fi/fi/web/kainuu/vammaispalvelu>. Linkki sähköiseen hakemukseen löytyy myös Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän internetsivuilta osoitteesta <https://sote.kainuu.fi/palvelut/palvelun-hakeminen-ja-yhteystiedot>. Linkki ohjautuu valtakunnallisen suomi.fi –asioimispalvelun kirjautumissivulle. Sähköiseen asiointiin voi kirjautua pankkitunnuksella, mobiilivarmenteella tai varmennekortilla. Sähköisen hakemuksen voi täyttää ja lähettää asiakas itse tai palveluja voi hakea asiakkaan puolesta läheinen tai muu henkilö. Asiakkaan puolesta palveluja haettassa asiointipalveluun kirjaututaan läheisen tai muun henkilön omilla tunnuksilla.

Asiakkaan vammaispalveluasioita ei käsitellä sähköpostitse puutteellisen tietosuojan vuoksi. Yleisluontoisia kysymyksiä voi esittää vammaispalvelun sosiaalityöntekijöille tai sosiaaliohjaajille sähköpostitse, mutta tietosuojan puute sähköpostiviestinnässä estää yksittäistapausten kommentoinnin. Asiakkaan vammaispalveluasioissa suositellaan ottamaan yhteyttä joko puhelimitse tai sähköisesti suojatun viestiyhteyden kautta Omasote asiointipalvelussa osoitteessa <https://omasote.kainuu.fi>. Asiointipalveluun kirjaututaan verkkopankkitunnuksella tai mobiilivarmenteella. Myös toisen puolesta asiointi on mahdollista. Viesteihin vastataan kolmen (3) arkipäivän kuluessa.

Vammaispalvelujen tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiasta on otettu yhteyttä sosiaalityöntekijään. Tarvittaessa vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja tekee kotikäynnin ja voi pyytää asiakkaan suostumuksella muita lisäselvityksiä päätöksenteon tueksi. Asiakkaalla on velvollisuus ilmoittaa vammaispalveluun osoitteenmuutoksesta, muuttuneesta palvelutarpeesta jne. Asiakastiedot rekisteröidään hakemuksen yhteydessä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän vammaispalvelun asiakastietojärjestelmään.

Vammaispalvelupäätös tehdään heti, kun asia on valmis päätettäväksi ja enimmillään päätöksenteko saa kestää kolme kuukautta. Mikäli asiakas on tyytymätön sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan tekemään päätökseen, hän voi tehdä oikaisuvaatimuksen Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän yhtymähallituksen yksilöasiain jaostolle ja valittaa yksilöasiain jaoston päätöksestä edelleen Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen voi hakea valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

2.1 Palvelutarpeen arvio ja palvelusuunnitelma

Hakijan palvelutarve arvioidaan kokonaisvaltaisesti yhdessä vammaisen henkilön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma siten, kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 7 §:ssä säädetään. Mainitun asiakaslain 7 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteuttaessa laaditaan palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta tai ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelusuunnitelma laaditaan yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Suunnitelma laaditaan asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa, omaisen tai muun läheisen henkilön kanssa tilanteissa, joissa itsemääräämisoikeus tai alaikäisen asiakkaan asema sitä edellyttää (Asiakaslaki 9 § ja 10 §).

Pääsääntönä on kirjallisen palvelusuunnitelman laatimisvelvollisuus. Suunnitelman vastuuhenkilö on sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja. Suunnitelma voidaan jättää tekemättä vain, mikäli kyseessä on tilapäinen neuvonta tai ohjaus tai jos suunnitelman laatiminen muutoin olisi tarpeetonta. Palvelusuunnitelma ei ole palvelupäätös ja sen perusteella asiakkaalla ei ole oikeutta vaatia suunnitelmaan perustuvia palveluja.

Palvelusuunnitelma tarkistetaan, jos vammaisen henkilön palvelutarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia tai muutoinkin tarpeen mukaan.

3. Yhteystiedot

Vs. vastuualuepäällikkö Tiina Kiiltomäki

Puh 044 750 2160
 Postiosoite PL 400, 87070 KAINUU
 Käyntiosoite Koskikatu 1, 2.krs, 87200 KAJAANI
 Sähköposti tiina.kiiltomaki@kainuu.fi

Vs. johtava sosiaalityöntekijä Hanna Karvinen

Puh 0400 197 235
 Postiosoite Koskikatu 1, 2.krs, 87200 KAJAANI
 Sähköposti hanna.karvinen@kainuu.fi

Sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat

Vammaispalvelujen sosiaalityössä on käytössä takaisinsoittojärjestelmä. Vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöille ja –ohjaajille sovitetaan edelleen gsm-numeroihin.

Järjestelmä ilmoittaa ohjeet soittopyynnön jättämistä varten. Puhelu (soittopyyntö) tallentuu takaisinsoittojärjestelmään ma-to klo 8.00-15.00 ja pe klo 8.00-14.00 välisenä aikana. Vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja soittaa mahdollisimman pian tai viimeistään seuraavan arkipäivän aikana. Soittopyynnön jättänyttä henkilöä tavoitellaan kolme (3) kertaa.

Vammaispalveluiden yhteystiedot:

<https://sote.kainuu.fi/palvelut/palvelun-hakeminen-ja-yhteystiedot>

Vammaispalvelun sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille voi lähettää viestin osoitteessa <https://omasote.kainuu.fi> > vammaisten palvelut. Viesteihin vastataan kolmen (3) arkipäivän kuluessa.

Henkilökohtaisen avun asiat

Vammaispalvelujen henkilökohtaisen avun neuvonnassa on käytössä takaisinsoittojärjestelmä. Palvelusihteerille soitetaan gsm-numeroon. Järjestelmä ilmoittaa ohjeet soittopyynnön jättämistä varten. Puhelu (soittopyyntö) tallentuu takaisinsoittojärjestelmään ma-to klo 8.00-15.00 ja pe klo 8.00-14.00 välisenä aikana. Palvelusihteerä soittaa mahdollisimman pian tai viimeistään seuraavan arkipäivän aikana. Soittopyynnön jättänyttä henkilöä tavoitellaan kolme (3) kertaa.

Palvelusihteerä	Riitta Moilanen
Puh	044 797 4268
Postiosoite	PL 400, 87070 KAINUU
Käyntiosoite	Koskikatu 1, 2. krs, 87200 KAJAANI
Sähköposti	riitta.ma.moilanen@kainuu.fi

<https://omasote.kainuu.fi> > vammaisten palvelut > henkilökohtainen apu

Henkilökohtainen avustaja	Elina Leinonen
Puh	044 797 4899
Osoite	Koskikatu 1, 87200 KAJAANI

Vammaispalvelulain mukaisiin asumispalveluihin liittyvät yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävät sopimusasiat

Palvelusuunnittelija	Sanna Partanen
Puhelin	044 750 2799 (takaisinsoittopalvelu ma-to 8-15 ja pe 8-14)
Osoite	Koskikatu 1, 2. krs, 87200 KAJAANI
Sähköposti	sanna.partanen@kainuu.fi

Vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut kuljetustilaukset 08 6156 2018

4. Erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut

4.1 Henkilökohtainen apu

Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu on välttämätöntä apua niissä tavanomaiseen elämään liittyvissä toimissa, jotka henkilö tekisi itse, mutta ei niistä vammansa tai sairautensa vuoksi kokonaan selviä.

Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on auttaa vaikeavammaista henkilöä omien valintojensa toteuttamisessa niin kotona kuin kodin ulkopuolella:

- päivittäisissä toimissa
- työssä ja opiskelussa
- harrastuksissa
- yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja
- sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Vaikeavammaisuuden määrittely suhteessa henkilökohtaiseen apuun

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän sairauden tai vamman johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista, eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Itsemääräämisoikeuden toteutuminen henkilökohtaista apua järjestettäessä

Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja ja kykyä määritellä avun sisältö ja toteutustapa. Kyseessä on henkilön itsemääräämisoikeus ja sen toteutuminen. Tämä edellyttää aina kykyä ja edellytyksiä hallita itseään sekä kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Vaikeavammaisen henkilön pitää pystyä muodostamaan oma mielipiteensä ja hänen on ymmärrettävä asian kannalta merkitykselliset ratkaisut. Vaikeavammaisen henkilön pitää siis kyetä arvioimaan ratkaisujensa syy- ja seuraussuhteet. Tämä edellyttää henkilöltä kykyä johtaa tai ohjata tilannetta ja toimintaa, jossa avustaja työskentelee. Avustaja saa ohjeensa vaikeavammaiselta henkilöltä.

Tarvittaessa käytetään tulkitsemiskeinoja ja kommunikaation apuvälineitä ja -menetelmiä. Vaikeavammaisen omaa mielipidettä selvitettyä on tarvittaessa kiinnitettävä myös huomiota omaisten ja asiakaslain tarkoittamien läheisten käsityksiin siitä, mikä on vaikeavammaisen henkilön oma tahto. Avun määrittely ei voi perustua yksinomaan ulkopuolisen tahon, esimerkiksi omaisten tai viranomaisten tekemään määrittelyyn.

Kuka voi toimia henkilökohtaisena avustajana

Vammaisen henkilö valitsee avustajana toimivan henkilön. Avustajia voi olla useampia. Avustajan tulee pääsääntöisesti olla perheen ulkopuolinen henkilö. Avustajana ei voi olla omainen tai muu läheinen henkilö esim. henkilön puoliso tai avopuoliso, lapsi, vanhempi tai isovanhempi. Lähiomainen voi toimia henkilökohtaisena avustajana vain poikkeustilanteissa erityisen painavasta syystä. Tällainen erityinen syy voi olla äkillinen avuntarve, kun vakituinen avustaja sairastuu tai hänen työsuhteensa päättyy tai jos perheen ulkopuolisen avustajan löytäminen osoittautuu mahdottomaksi tai hyvin vaikeaksi. Omainen ei voi toimia samanaikaisesti omaishoitajana ja henkilökohtaisena avustajana samalle henkilölle. Vammaispalvelulain perustelujen mukaan henkilökohtainen apu on tarkoitettu mahdollistamaan vaikeavammaisen henkilön itsenäistä elämää sekä kotona että kodin ulkopuolella. Tämä tavoitteen toteutuminen voi vaikeutua, jos lähiomainen toimii henkilökohtaisena avustajana. Omainen avustajana aiheuttaa helposti jääviys- ja ristiriitatilanteita, koska kysymyksessä on perheen sisäinen työsuhde. Koska henkilökohtainen apu suuntautuu avustettavan itsenäisyyden ja riippumattomuuden lisäämiseen, on omaishoito soveltuvampi tilanteisiin, joissa on kyse lähinnä hoivasta ja hoidosta.

Erityisen järjestämisvelvollisuuden rajaus

Erityistä järjestämisvelvollisuutta henkilökohtaiseen apuun ei ole, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. Henkilökohtainen apu ei ole tarkoitettu hoivaan, hoitoon eikä valvontaan vaan näihin tarpeisiin tulee vastata muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kautta. Henkilökohtaisen avustajan tehtäviin saattaa kuitenkin sisältyä myös näihin liittyviä, vammaisen henkilön vastuulla olevia ja hänen ohjaamiaan toimintoja, joita hän ei itse pysty vammansa vuoksi suorittamaan. Mikäli henkilön avustaminen painottuu pääasiassa hoivaan ja huolenpitoon ja henkilö on kotona ollessaankin pääasiassa laitoshoidon tarpeessa tai henkilöä hoidetaan sairautensa tai vammansa johdosta laitoshoidossa, kunnalla ei ole erityistä velvollisuutta järjestää henkilökohtaista apua.

Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän alueella henkilökohtainen apu järjestetään ensisijaisesti ns. työnantajamallilla eli korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset työnantajan maksettavaksi kuuluvine lakisääteisine maksuineen ja korvauksineen sekä muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut. Tällöin kuntayhtymä tarvittaessa ohjaa vaikeavammaista henkilöä avustajan työnantajuuteen liittyvissä asioissa.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän työsuhteisen henkilökohtaisen avustajan avulla henkilökohtaista apua järjestetään Kajaanin ja mahdollisesti sen lähikuntien alueella.

Henkilökohtaista apua voidaan järjestää myös palvelusetelillä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hyväksymän henkilökohtaisen avun palvelusetelin sääntökirjan mukaisesti. (Ks. Henkilökohtaisen avun palvelusetelisääntökirja.)

Avun tarve ja lapset

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta. Pienten lasten palvelutarpeeseen vastataan pääsääntöisesti muutoin kuin henkilökohtaisella avulla, kuitenkin lapsen yksilöllinen tilanne ja kehitystaso huomioiden. Kun vaikeavammaisen lapsi ei ole vanhempiensa ja muiden huoltajien välittömän ja jatkuvan valvonnan ja hoivan tarpeessa, vaan voi itse ainakin osittain vaikuttaa ja tehdä päätöksiä omasta toiminnastaan, on lapsella oikeus vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun.

Avun tarve ja ikääntyminen

Vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaisena ei pidetä henkilöä, jonka avuntarve johtuu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintakyvyn rajoitteista. Henkilökohtaisen avun saamiselle ei ole ikärajaa. Ikääntyminen ei sulje henkilöä henkilökohtaisen avun ulkopuolelle, vaan ikääntyneen henkilöt voivat olla oikeutettuja henkilökohtaiseen apuun, mikäli avun tarve johtuu muusta kuin ikääntymiseen liittyvistä sairauksista tai toimintakyvyn rajoitteista.

Ikääntyvien henkilöiden palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain perusteella vanhuspalveluiden kautta.

Henkilökohtaisen avun kohde ja määrä

Päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten henkilökohtaista apua on järjestettävä kunkin vaikeavammaisen henkilön välttämättä tarvitsemassa laajuudessa. Päivittäiset toimet ovat yleisesti elämässä tapahtuvia asioita kuten liikkuminen, pukeutuminen, hygieniasta huolehtiminen, vaate- ja ruokahuolto, kodin siivous sekä arkinen asiointi. Henkilökohtainen apu kohdistuu vammaisen henkilön tarpeisiin, ei esim. perheenjäsenten tarpeisiin. Vaikeavammaisen henkilön huollossa tai hoidossa olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen voi kuulua henkilökohtaisen avun piiriin. Henkilökohtaista apua ansiotyöhön voidaan myöntää silloin, kun henkilökohtainen avustaja mahdollistaa tai helpottaa vammaisen henkilön työntekoa. Työllä tarkoitetaan työsuhteeseen perustuvan toiminnan lisäksi myös yritystoimintaa. Sillä, saako henkilö pääasiallisen elatuksensa tekemästään työstä tai yritystoiminnasta, ei sinänsä ole merkitystä säännöksen soveltamisessa. Oleellista on, että työtä tai yritystoimintaa tehdään säännöllisesti tai toistuvasti tietyin aikaväleihin. Kun henkilökohtaista avustajaa haetaan työssä avustamiseen, ei avustaja tee työtä vaikeavammaisen henkilön puolesta, vaan avustaa vaikeavammaista henkilöä, jotta hän selviytyisi kykyjensä ja taitojensa puolesta työtehtävistä. Henkilökohtainen avustaja ei täten ole esim. lisätyövoimaresurssi avustettavan yritystoimintaan.

Jotta henkilökohtaista apua voidaan myöntää opiskeluun, tulee opiskelun tähdätä tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tai työntekomahdollisuuksien parantamiseen. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena ei ole suorittaa vaikeavammaisen henkilön puolesta opintoihin liittyviä tehtäviä.

Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen on henkilökohtaista apua järjestettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, ellei vähäisempi määrä turvaa välttämätöntä avun tarvetta ko. toiminnoissa. Vaikeavammaisen henkilön oma käsitys avuntarpeen määrästä tulee tällöin erityisesti huomioida. Harrastustoiminnassa ja vastaavassa vapaa-ajan toiminnassa avustettavan henkilön on itse oltava osallisena toiminnassa ja tarvittava toimintaan osallistuakseen välttämättä henkilökohtaista apua. Henkilökohtaisen avustajan ei ole tarkoitus olla avustettavan seurana, vaan avustaa asiakasta. Avustustilanteessa avustaja on työsuhteessa, ei ystävyysuhteessa avustettavaan.

Henkilökohtainen apu ja palveluasuminen

Vammaispalvelulain mukaista palveluasumista asiakkaan kotona voidaan järjestää mm. henkilökohtaisen avun avulla.

Mikäli asuminen on järjestetty tehostetun palveluasumisen yksikössä kodin ulkopuolella, henkilökohtaista apua voidaan järjestää harkinnan mukaan asumisyksikön ulkopuoliseen harrastuksiin, viriketoimintaan ja asiointiin, kuitenkin enintään 22 tuntia kuukaudessa.

Henkilökohtainen apu ja omaishoito

Omaishoidontuki tulee ensisijaisesti kysymykseen silloin, kun avun tarve on hoitoon, hoivaan, valvontaan tms. liittyvää. Henkilökohtainen avustaja ja omaishoitaja eivät voi olla sama henkilö.

Korvaus henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin

Henkilökohtainen apu on maksuton sosiaalipalvelu. Henkilökohtaisesta avusta voidaan kuitenkin periä maksu, jos henkilö saa siihen korvausta muun lain kuin vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain nojalla, esimerkiksi liikenne- ja tapaturmavakuutuslain nojalla.

Vammaisen henkilö palkkaa itse henkilökohtaisen avustajan, jonka palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan vammaispalveluna sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan päätöksen mukaisessa laajuudessa. Avustettava toimii itse henkilökohtaisen avustajan työnantajana eli avustaja ei ole työsuhteessa Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymään. Työnantajan on huolehdittava siitä, että avustajan työtunnit toteutuvat enintään päätöksessä ilmoitettujen tuntimäärien mukaisesti.

Työsuhdetta määrittävät työsopimuksen ehdot ja pakottava työlainsäädäntö mm. työsopimuslaki, työaikalaki ja vuosilomalaki. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän määrittelemät korvausperusteet henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin ovat seuraavat:

Henkilökohtaisen avustajan palkan korvaus

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä korvaa alle 4 vuotta kestäneissä työsuhteissa tuntipalkkaa 10,09 € /tunti ja yli neljä vuotta kestäneissä työsuhteissa 10,59 € /tunti. Vaativassa avustamistyössä sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan määrittäessä koulutustason, tuntipalkkaa Kainuun sosiaali- ja terveyden kuntayhtymä korvaa 11,17 € /tunti. Henkilökohtaisen avun tehtävään ei vaadita hoitoalan koulutusta, koska se ei ole hoitotyötä.

Palkanmaksun siirtäminen Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hoidettavaksi

Asiakas voi siirtää henkilökohtaisen avustajan palkanmaksun Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hoidettavaksi, jolloin Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä toimii sijaispalkanmaksajana. Tällöin asiakas täyttää kirjallisen valtuutuslomakkeen. Työnantajuus säilyy asiakkaalla. Samalla lomakkeella asiakas voi antaa suostumuksensa henkilö- ja vakuutustietojen luovuttamiseen eläkevakuutusyhtiöön, tapaturmavakuutusyhtiöön ja Työllisyysrahastoon.

Työsopimus

Työsopimus tehdään kahtena kappaleena: työnantajalle, työntekijälle ja kopio Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän vammaispalvelulle. Työsuhteen alkaessa suositellaan käytettäväksi koeaikaa. Toistaiseksi solmittavassa työsopimuksessa koeajaksi suositellaan 4 – 6 kuukautta. Koeajalla työsopimus voidaan purkaa molemmin puolin ilman irtisanomisaikaa. Työsopimuksen irtisanomisaika on työntekijän taholta 14 vrk alle viiden vuoden työsuhteissa ja yli viiden vuoden työsuhteissa työntekijän irtisanomisaika on kuukausi. Työsopimuksen tulee sisältää työaika, missä, milloin ja miten työ tehdään (työsuoritukset), palkka ja tarvittaessa muita tietoja.

Mikäli avustaja työskentelee alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten parissa, on työnantajalle esitettävä rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote ennen tehtävän vastaanottamista. Työsopimus voidaan tehdä ehdollisena.

Työaika

Työajan osalta noudatetaan työaikalakia (872/2019). Työsopimukseen suositellaan kirjattavaksi, miten menetellään työnantajan joutuessa äkillisesti laitoshiitoon.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä korvaa henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kulut vain sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan päätöksen mukaisesti. Mikäli asiakas käyttää avustajaa enemmän kuin päätöksessä on myönnetty, tulee asiakkaan itse maksaa ylimenevä osa.

Yötyötä ei pääsääntöisesti korvata henkilökohtaisena apuna. Mikäli se korvataan, korvaamisesta on oltava sosiaalityöntekijän/-ohjaajan tekemä viranhaltijapäätös ennen yötyön teettämistä.

Työaikalain (872/2019) 2 §:n mukaisesti työaikalakia ei sovelleta työnantajan perheenjäseniin, mikäli työsuhteessa ei määritellä henkilökohtaisen avustajan työaikaa ennalta, eikä työajan käyttöä valvota ja työntekijä voi siten itse päättää työajastaan. Kyseisissä perheenjäsenten välisissä työsuhteissa ei synny oikeutta ylityö-, sunnuntai- tai muihinkaan työaikalain mukaisiin korvauksiin. Lainkohdan tarkoittamina perheenjäseniä ovat työnantajan aviopuoliso, työnantajan tai hänen aviopuolison vanhempia ja isovanhempia taikka lapsia ja lapsenlapsia sekä ottolapsia ja ottovanhempia.

Työvuoroluettelo / työtuntilistat

Työpaikalla on työaikalain mukaan laadittava työvuoroluettelo, josta käy ilmi työajan alkamis- ja päättymisajankohdat sekä lepoajankohta. Nämä on säilytettävä kaksi vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, kun työvuoroluettelo on tehty. Lomakkeita voi tulostaa internetissä osoitteessa <https://sote.kainuu.fi/vammaispalveluiden-lomakkeet> tai pyytää vammaispalveluista.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän toimiessa palkanlaskijana työnantajan puolesta (=sijaispalkanlaskenta) tuntilistaa voidaan käyttää työvuoroluettelona, jolloin tuntilistat tehdään kolmena kappaleena; työnantajalle, työntekijälle ja avustuksen maksua varten Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän vammaispalveluille.

Henkilökohtaisen avustajan työtunnit hyväksyy työnantaja (tai hänen puolestaan edunvalvoja, huoltaja, muu läheinen henkilö). Työtunnit tulee ilmoittaa sähköisesti tai paperiset työtuntilistat palauttaa kirjeitse kuukauden 3. päivään mennessä.

Työtunnit voi ilmoittaa sähköisellä tunti-ilmoituksella osoitteessa **omasote.kainuu.fi**. Työnantaja kirjautuu asiointipalveluun omilla verkkopankkitunnuksillaan tai mobiilivarmenteella. Puolesta-asiointi on mahdollinen. Oikeus puolesta asiointiin voi syntyä tai olla olemassa vain lakiin perustuen. Sähköisen tunti-ilmoituksen esitteen ja opastusta voi pyytää vammaispalveluista.

Mikäli työnantajalla ei ole mahdollisuutta toimittaa sähköistä tunti-ilmoitusta, henkilökohtainen avustaja voi lähettää työnantajan allekirjoittaman/hyväksymän tuntilistan skannattuna tai selkeänä kuvana vammaispalveluun Omasote -asiointipalvelussa. Henkilökohtainen avustaja kirjautuu Omasote-palveluun omilla verkkopankkitunnuksillaan tai mobiilivarmenteella. Avustajan ilman työnantajan allekirjoitusta lähettämiä tunti-ilmoituksia ei hyväksytä.

Paperiset tuntilistat palautetaan osoitteeseen:

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
Vammaispalvelut, henkilökohtainen apu, Koskikatu 1, 2. krs., 87200 Kajaani

Tuntilistojen tulee olla vammaispalvelun toimistosihteerillä viimeistään seuraavan kuukauden kolmas päivä. Määräajan jälkeen saapuneiden tuntilistojen palkat maksetaan seuraavan kuukauden palkanmaksun yhteydessä. Palkanmaksukausi on kalenterikuukausi ja palkankorvaus suoritetaan tuntipalkkalaisille seuraavan kuukauden 15. päivä ja kuukausipalkkalaisille kuluvan kuukauden viimeinen päivä.

Kuukausipalkkalaisen lisät maksetaan seuraavan kuukauden palkanlaskennan yhteydessä, jolloin työlistat on oltava kuukauden 15. päivä palkanlaskennassa. Työntekijän verokortti toimitetaan työtuntilistan mukana vammaispalveluihin.

Tarvittaessa vammaispalveluiden toimistosihteereihin voi olla yhteydessä puhelimitse tai sähköisesti Omasote –asiointipalvelun kautta. Yhteydenotot arkisin puhelimitse alla oleviin numeroihin:

Avustajan sukunimen alkukirjain A-K	Avustajan sukunimen alkukirjain L-Ö
Katariina Nyman, toimistosihteeri	Teija Leinonen, toimistosihteeri
puh. 044 797 4005 (ma-pe 9-11)	puh. 044 797 4833 (ma-pe 9-11)

Yhteydenotot sähköisesti osoitteessa <https://omasote.kainuu.fi/>. Kirjaudu Omasoteen verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella. Valitse 1) Vammaisten palvelut 2) Henkilökohtainen apu –välilehti 3) viesti henkilökohtaisen avun neuvontaan 4) valitse ”Avustajan palkanmaksu ja tuntilista”. Viestit Omasoten kautta vammaispalvelujen henkilökunnan kanssa ovat suojattuja. Viesteihin vastataan kolmen (3) arkipäivän kuluessa viestin saapumisesta.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän toimiessa henkilökohtaisten avustajien sijaispalkanmaksajana, vammaispalveluissa hoidetaan palkanlaskenta, verot, eläkevakuutusmaksut ja ilmoitukset tulorekisteriin työnantajan puolesta. Vammaispalvelu ottaa työnantajan puolesta lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja ryhmähenkivakuutuksen avustajalle. Työtapaturman sattuessa henkilökohtaiselle avustajalle, on työnantaja velvoitettu ottamaan yhteyttä vakuutusyhtiöön mahdollisimman pian ja tekemään tapaturmailmoituksen. Ilmoituksessa tulee näkyä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän tilinumero vakuutusmaksupalautuksia varten (FI08 8119 9710 0089 72).

Palkasta maksettavat sivukulut

Työntekijän bruttopalkasta maksetaan ennakonpidätyksen lisäksi työttömyysvakuutusmaksu ja eläkevakuutusmaksu. Verottaja vahvistaa sivukuluprosentit vuosittain.

Vuosiloma

Työntekijällä on oikeus saada vuosilomaa kaksi arkipäivää täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta alle vuoden kestäneissä työsuhteissa. Yli vuoden kestäneissä työsuhteissa lomaa kertyy vastaavasti 2,5 päivää kuukaudessa. Mikäli lomanmääräytymistä laskettaessa ei tule kokonaislukua, annetaan täysi lomapäivä. Lomanmääräytymisvuosi on 1.4. alkava ja 31.3. päättyvä ajanjakso, jonka aikana työntekijä on työssä vähintään 14 työpäivää kuukaudessa tai 35 tuntia kalenterikuukauden aikana. Lomakausi on ajalla 1.5. – 30.9. Yli 24 lomapäivää ylittyvä osuus voidaan antaa työnantajan määräämänä lomakauden jälkeen ennen uutta lomakautta ns. talvilomana tai muulloinkin työntekijän suostuessa esim. työnantajan ollessa kuntoutuksessa.

Lomaraha

Lomaraha ei ole lakisääteinen korvaus. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä ei korvaa lomarahaa työsuhteissa, joissa noudatetaan ns. yleistä työläinsäädäntöä.

Sairausajan palkka

Vähintään kuukauden kestäneessä työsuhteessa työntekijällä on oikeus saada täysi palkka sairastumispäivää seuranneen yhdeksännen arkipäivän loppuun, enintään siihen asti, kunnes oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan alkaa. Alle kuukauden kestäneessä työsuhteessa työntekijällä on oikeus saada 50 % palkastaan. Palkanmaksun edellytyksenä on, että työntekijä on fyysisesti aloittanut työnteon. Jos työntekijän työkyvyttömyys alkaa saman sairauden perusteella uudelleen 30 kalenteripäivän kuluessa edellisen sairauspäiväraha- tai osasairauspäivärahakauden päättymisestä, omavastuu-aika kestää 1 päivän eli työkyvyttömyyden alkamispäivän.

Työnantajalle on esitettävä luotettava selvitys työntekijän työkyvyttömyydestä. Kun työntekijän sairausloma jatkuu yhtäjaksoisesti yli 10 arkipäivää, hän täyttää Kelan sairauspäiväraha-hakemuksen, joka löytyy Kelan [www-sivuilta](http://www.kela.fi).

Lomautus

Lomautus toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa: Työnantajan mennessä esim. kuntoutukseen tai ennalta sovittuun laitoshoitoon, työnantajan on lomautettava työntekijä täksi ajaksi. Lomautus on tehtävä 14 vrk ennen lomautuksen alkua ja työntekijä voi ilmoittautua työnhakijaksi työvoimatoimistoon lomautuksen ajaksi.

Työterveyshuolto

Työntekijälle on työterveyshuolto- ja työturvallisuuslain mukaan järjestettävä työterveyshuolto. Työterveyshuollon järjestämisestä työnantaja ja työterveyshuollon palvelujen tuottaja tekevät kirjallisen sopimuksen ja työterveyshuollon toimintasuunnitelman. Sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja antaa maksusitoumuksen työnantajana toimivalle vammaiselle henkilölle. Korvauksen piiriin kuuluu avustajan terveystarkastus. Sairaanhoidon ei kuulu lakisääteiseen työterveyshuoltoon, vaan sairaustapauksissa työntekijät käyttävät muita terveyspalveluita. Kuntayhtymä korvaa vain ennaltaehkäisevän työterveyshuollon lakisääteiset kustannukset.

Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto (Heta-liitto)

Mikäli työnantaja kuuluu Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liittoon (Heta), työsuhteessa sovelletaan Heta:n ja Julkisten hyvinvointialojen Liiton (JHL:n) solmimaa valtakunnallista työehtosopimusta. Lisätietoja: www.heta-liitto.fi

Henkilökohtaisen avun neuvonta, rekrytointiapu ja yhteyshenkilö

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tarjoaa henkilökohtaisen avun neuvontaa ja ohjausta työnantajille. Työnantaja voi olla yhteydessä palvelusihiteeriin etsiessään avustajaa tai avustajalle sijaista. Lisäksi palvelusihiteeri antaa ohjausta työnantajana toimimiseen, uuden avustajan perehdyttämiseen sekä tukee työnantajaa avustajan kanssa toimimisessa.

Neuvoa voi kysyä osoitteessa <https://omasote.kainuu.fi> > vammaisten palvelut > henkilökohtainen apu

Työnantaja voi kirjautua asiointipalveluun verkkopankkitunnuksillaan tai mobiilivarmenmenteella. Puolesta asiointi on mahdollinen. Viesteihin vastataan kolmen (3) arkipäivän kuluessa.

Ilmoitusvelvollisuus

Vaikeavammaisen henkilö on velvollinen ilmoittamaan sosiaalityöntekijälle tai -ohjaajalle olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista, joilla on vaikutusta henkilökohtaisen avun järjestämiseen.

4.2 Kuljetus- ja saattajapalvelut

Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnalliseen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat ja lähikuntiin ulottuvat kuljetukset.

Kuljetuspalveluja järjestettäessä vaikeavammaisen on henkilö, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Vaikeavammaisuuden määrittely tapahtuu aina yksilöllisesti. Hakemuksen liitteenä asiakkaan tulee toimittaa lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön antama lausunto liikkumiskyvystään. Vaikeavammaisten kuljetuspalvelua myönnettäessä lähtökohtana on asiakkaan tukeminen omatoimisessa suoriutumisessa.

Erityisiä suoriutumisasikeuksia aiheuttavat esim. pyörätuolilla tai kyynärsauvoilla liikkuminen, sokeus tai muu liikkumisen vaikeus, esim. henkilöllä vaikeus nousta bussiin, lyhyelläkin matkalla uupuminen tai jos henkilö pystyy seisomaan vain lyhyitä aikoja. Erityisiksi vaikeuksiksi ei katsota kauppakassien kantamiseen liittyviä haittoja, hajasutusalueella asumista, ajo-oikeuden menettämistä tai yksinäisyyttä.

Kuljetustarpeen arviointi perustuu asiakkaan elämäntilanteen, elinympäristön ja hänen vammastaan tai sairaudestaan aiheutuvan toimintarajoitteen kartoittamiseen.

Kuljetus- ja saattajapalveluiden yleisiä myöntämisperiaatteita ovat:

- sosiaalihuoltolain mukainen kuljetusten käyttömahdollisuus selvitetään aina ensisijaisesti.
- kuljetuspalveluja myönnetään hakemuksesta sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle:
 1. joka ei saa kulkemiseen tukea muiden säännösten nojalla (mm. ShL, KvHL)
 2. jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia
 3. kuljetuspalvelun tarpeen on johdettava vammasta tai sairaudesta, joista aiheutuva haitta on pysyvä ja pitkäaikainen. Pelkkä ikääntymisestä aiheutuva raihnaisuus ja iän tuomat esteet liikkumisessa eivät sinänsä täytä kuljetuspalvelujen saamisen edellytyksiä.
- Myönnetään työssä käyntiin ja opiskeluun kuuluvat tarpeelliset kuljetukset.
- Myönnetään jokapäiväiseen elämään kuuluvia asiointi- ja vapaa-ajanmatkoja vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Mikäli vaikeavammaisen henkilö hakee matkoja enemmän kuin asetuksen tarkoittama vähimmäismäärä (18 yhdensuuntaista matkaa), on hänen pystyttävä perustelemaan vammasta tai sairaudesta aiheutuva lisämatkojen tarve. Edellytyksenä lisäksi on, että kyse on tavanomaisiin elämäntoimintoihin kuuluvasta välttämättömästä liikkumistarpeesta.
- Kuljetuspalvelun järjestämisvelvollisuus koskee jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia, joilla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella ja lähikuntaan ulottuvia kuljetuksia. Lähikunta on maantieteellinen rajakunta, mutta se voidaan määritellä myös ”toiminnallisena lähikuntana”, jolloin otetaan huomioon vammasta tai sairaudesta aiheutunut tarve sellaisiin palveluihin, joita ei ole saatavissa asuinkunnan tai kuntaan rajoittuvien lähikuntien alueelta. Tällaisissa tilanteissa matka ”toiminnalliseen lähikuntaan” ei saa olla kuitenkaan kohtuuttoman pitkä.
- Mikäli vammaisen henkilö on saanut julkista tukea kuten autoveronpalautusta tai avustusta vammaispalvelulain mukaan auton hankintaan, kuljetuspalvelumatkoja voidaan tämän johdosta asetuksesta poiketen vähentää kuitenkin yksilökohtaisesti harkiten. Kuljetuspalveluna voidaan tällöin myöntää harkinnanvaraisesti yleensä 10 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, kun vammaisen henkilö ei itse aja autoa. Mikäli vammaisen henkilö itse ajaa autoa, matkoja voidaan myöntää yleensä enintään 6 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Saatu auton hankintatuki vaikuttaa kuljetuspalvelumatkojen määrään tuen saantihetkestä viiden kalenterivuoden ajan.
- Matkustusosoikeus myönnetään ensisijaisesti kutsu- tai asiointitaksi- tai palvelubussiliikenteeseen. Mikäli seudullisia palveluliikennejärjestelyjä (yhteiskuljetuksia) otetaan käyttöön, ne tulevat olemaan ensisijaisia taksiliikenteeseen nähden. Vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja järjestetään osittain kaupungin/kunnan asiointiliikenteen (esim. Kajaanin Pikku-Pete) avulla, mikäli se soveltuu asiakkaalle.

- Mikäli asiakkaalle myönnetään kuljetuspalvelun yhteyteen saattajapalvelu, siitä päätetään kuljetuspalvelua koskevassa viranhaltijapäätöksessä. Saattajapalvelu tarkoittaa korkeintaan 15 minuutin kestoista avustamista välittömästi kuljetuspalveluun liittyen. Asiakkaan mukana maksutta voi kulkea yksi henkilö saattajana/avustajana, joka itse ei ole kuljetuspalvelujen saaja.
- Kuljetuspalvelun käyttäjältä peritään omavastuuosuutena julkisen liikenteen taksan mukainen maksu/yhdensuuntainen matka.
- Palveluliikennettä käyttäviltä kuljetuspalveluasiakkailta peritään omavastuuosuutena linja-auton alennettua taksaa vastaava summa (= lapsen lipun hinta).
- Taksimatkan vaihtaminen joukkoliikenteeseen: kuljetuspalveluita käyttävä asiakas voi matkustaa **ilman omavastuuosuutta** taksikuljetuksen korvaavassa joukkoliikenteessä toistaiseksi, mikäli asiakas vaihtaa taksimatkan joukkoliikenteeseen. Palvelubussin tai joukkoliikenteen käyttö ei muuta viranhaltijapäätöksessä asiakkaalle myönnettyjen matkojen lukumäärää.
- Kuljetuspalvelumatka on yhdensuuntainen eli matka päättyy eri osoitteeseen kuin mistä se on alkanut. Yhdensuuntaisen vammaispalvelumatkan tulee suuntautua joko asiakkaan asuinkuntaan tai lähikuntaan. Paluu kotiin tai matkan jatkuminen yhdestä osoitteesta toiseen on toinen yhdensuuntainen matka. Yhdensuuntaiseen matkaan voi sisältyä yksi matkan aikana tapahtuva pikainen pysähdys reitin varrella. Odotusaikaa korvataan enintään 15 min, ylimenevän osan maksaa asiakas itse. Matkan alussa tai sen pääteosoitteessa tapahtuva odotus ei sisälly matkan hintaan, vaan asiakas maksaa odotuksen itse.

20 km:n ja sitä pidemmissä matkoissa, jos taksi jää odottamaan ja avustamaan asiakasta asioinnin ajaksi, korvataan odotusaikaa enintään siihen määrään saakka kuin toisen, lähimmän taksin käyttäminen paluumatkalla olisi tullut maksamaan. Odotuksesta syntyneiden kustannusten lisäksi ei korvata paluumatkan muita kustannuksia (kilometrikorvausta, lähtötaksaa eikä avustamislisää)

- Asiakkaan tulee tilata kuljetukset suoraan Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kuljetuspalvelut -yksiköltä puh 08 6156 2018. Matka suositellaan tilattavaksi heti, kun matkan ajankohta on tiedossa. Matka on tilattava **vähintään tunti** ennen matkan alkua, aina kun se on mahdollista. Tilauksen yhteydessä kerrotaan kyydin arvioitu saapumisaika. Säännöllisesti toistuvat matkat voi tilata etukäteen. Esteen sattuessa toistuva matkatilaus tulee perua. Peruuttamattomasta tilauksesta vähennetään vastaava määrä matkaoikeutta.
- Mikäli asiakkaalla on oikeus matkakorvaukseen jonkun muun ensisijaiseksi katsottavan lain perusteella, ei vammaispalvelulain mukainen kuljetusoikeus ole käytettävissä (mm. KELA:n julkiseen tai yksityiseen sairaanhoitoon, raskauteen tai synnytykseen liittyvät matkat).
- Uusilta hakijoilta edellytetään lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön lausuntoa tai potilasasiakirjoja. Lausunnosta tai potilasasiakirjoista tulee ilmetä sairaus tai vamma ja näistä johtuva erityinen liikkumisen vaikeus,

minkä vuoksi hakija ei voi käyttää julkista joukkoliikennevälinettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (vaikeavammaisesta määritelmä VpA 5 §).

- Kuntoutuksessa oleville voidaan hyväksyä harkinnan perusteella (kotimaassa) matkoja kuljetuspalvelupäätöksen puitteissa. Hakija maksaa matkojen omavastuuosuuden julkisen liikenteen taksan mukaan.
- Mikäli sosiaalityöntekijä/-ohjaaja on etukäteen hyväksynyt asiakkaan jatkavan matkaa lähikunnan kuntarajan yli, asiakas voi sen tehdä, mutta hän vastaa ko. jatkomatkan kustannuksista kokonaan itse.
- Lähikunniksi vaikeavammaisten kuljetuspalvelussa katsotaan:

Hyrynsalmi: Kuhmo, Puolanka, Ristijärvi ja Suomussalmi

Kajaani: Sotkamo, Paltamo, Sonkajärvi, Vieremä, Siikalatva, Vaala ja Pyhäntä

Kuhmo: Hyrynsalmi, Nurmes, Sotkamo, Suomussalmi, Ristijärvi ja Lieksa

Paltamo: Kajaani, Ristijärvi, Sotkamo, Puolanka ja Vaala

Ristijärvi: Kajaani, Sotkamo, Hyrynsalmi, Paltamo, Puolanka ja Kuhmo

Sotkamo: Paltamo, Kuhmo, Ristijärvi, Kajaani, Rautavaara, Valtimo, Sonkajärvi ja Nurmes

Suomussalmi: Kuhmo, Kuusamo, Taivalkoski, Hyrynsalmi, Puolanka ja Pudasjärvi

Mikäli useampi kuljetuspalvelua käyttävä matkustaa samassa taksissa, kuitataan kaikkien asiakkaiden matkakortilta matka tehdyksi. Kaikki asiakkaat maksavat oman omavastuuosuutensa.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän järjestämiä taksikuljetuksia voidaan auton kapasiteetti ja muut olosuhteet huomioon ottaen avata myös ulkopuolisten henkilöiden käyttöön. Ulkopuolisilla henkilöillä tarkoitetaan esimerkiksi vanhuksia tai muita matkareitin varrella olevia henkilöitä. Kainuun soten asiakkaan ja ulkopuolisen henkilön maksama omavastuu on samansuuruinen. Omavastuu määräytyy julkisen liikenteen taksan mukaisesti. Ulkopuolisen asiakkaan kyytiin hakemisesta saa tulla enintään 4 km poikkeama alkuperäiseen reittisuunitelmaan.

Kuljetuspalveluja koskevat viranhaltijapäätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Määräaikainen päätös tehdään, silloin kun asiakkaan tilanteessa odotetaan tapahtuvan muutoksia.

Matkakortti on henkilökohtainen eikä sitä saa luovuttaa toisen henkilön käyttöön. Mikäli kuljetuspalvelua käytetään sitoumuksen ja ohjeiden vastaisesti, on seurauksena mahdolliset rikosoikeudelliset seuraamukset. Ohjeiden vastaisen tai vilpillisen toiminnan seurauksena korvatut matkakustannukset peritään takaisin ja/tai siirrytään kuljetuspalvelujen järjestämiseen korvaamalla matkat kuittia vastaan jälkikäteen. Ensimmäinen matkakortti on maksuton ja mikäli asiakas kadottaa korttinsa tai unohtaa PIN-koodinsa, joutuu hän itse kustantamaan uuden kortin/PIN-koodin.

Kuljetuspalveluja saavan henkilön on ilmoitettava päätöksentekijälle olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista, joilla on vaikutusta kuljetuspalvelujen tarpeeseen. Em. muutoksia ovat esimerkiksi toimintakyvyn muutokset, pitkäaikaishoitoon siirtyminen,

muutto toiselle paikkakunnalle ja liikkumisen apuvälineitä (esim. pyörätuoli) koskevat muutokset autokaluston vaatimukselle. Kuljetuspalvelupäätöksen voimassaolon päätyttyä matkakortti lakkautetaan Kainuun soten kuljetuspalvelu –yksiköstä.

4.3 Palveluasuminen

Palveluasuminen on tarkoitettu paljon palvelua tarvitsevalle vaikeavammaiselle henkilölle, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluontoisesti, vuorokauden eri aikoina ja muutoin erityisen runsaasti ja joka ei ole jatkuvan laitoshoidon tarpeessa. Vaikeavammaisen palveluasumista voidaan järjestää palvelutaloissa, pienemmissä palvelukodeissa tai kotiin annettavin palveluin ja tukitoimin.

Palveluasuminen vaikeavammaiselle henkilölle on maksutonta. Asiakas maksaa itse vuokran sekä aterioiden, siivouksen, vaatehuollon ja henkilökohtaisen hygienian tarvikkekustannukset. Asumispalvelumaksusta yksityiselle palveluntuottajalle vastaa Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Palveluasuminen asiakkaan kotiin järjestetään yleensä erilaisten sosiaalipalvelujen yhdistelminä esim. kotihoidon, tukipalvelujen (esim. ateriapalvelu), omaishoidon tuen, turvapuhelimen ja henkilökohtaisen avustajan sekä asunnon muutostöiden turvin.

Palveluasumisesta voidaan asiakkaalta periä maksu, mikäli asiakas (vaikeavammaisen) saa ko. palveluista korvauksen jonkun muun lain nojalla, esimerkiksi tapaturma- vakuutuslaki, liikennevakuutuslaki, sotilasvammalaki.

Palveluasumista haetaan kotikunnan vammaispalveluista. Palveluasumispäätöstä varten vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja selvittää asiakkaan palvelutarpeen.

4.4 Asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Vammaispalvelulain 9 § 2 momentin mukaan kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vaikeavammaiselle henkilölle on korvattava kohtuulliset kustannukset henkilön vamman vuoksi suoritettavista välttämättömistä muutostöistä sekä niihin mahdollisesti liittyvät maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaiset suunnittelu- ja valvontakustannukset. Muutostyöt suoritetaan vain vaikeavammaisen henkilön vakituiseen asuntoon (esim. ovien leventäminen, kynnysten poistot, pesuhuoneen muutostyöt) ja esteiden poistamiseen asunnon välittömästä läheisyydestä (mm. omakoti- ja rivitalojen kulkuväylät ja luiskat). Näkövammaiselle henkilölle voidaan korvata valaistuksen muutostyöt. Asunnon muutostyöt korvataan vain, mikäli niiden avulla mahdollistetaan asiakkaan itsenäistä suoriutumista vakituksessa asunnossa. Mikäli asiakas haluaa muutostöissä käytettävän kohtuuhintaista kalliimpaa materiaalia (esim. pesuhuoneen laatoitus), hän sitoutuu itse

maksamaan ylimenevän osan kustannuksista. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet.

Vammaispalvelun sosiaalityöntekijään tai -ohjaajaan suositellaan ottamaan yhteyttä jo muutostöitä suunniteltaessa, jotta voidaan arvioida vamman kannalta välttämättömät muutostyöt ja siten niiden kohtuulliset kustannukset. Asunnon peruskorjaus, laatutason nostaminen, saunan muutostyöt, suihkukaapin asentaminen, kerrostaloon hissien asentaminen jne. eivät ole vamman kannalta välttämättömiä asuntoon suoritettavia muutostöitä.

Uudisrakentamisessa tulee jo suunnittelussa huomioida kaikki vamman tai sairauden edellyttämät tarkoituksenmukaiset ratkaisut. Vammaispalvelulain mukaan uudisrakentamisessa korvataan vamman/sairauden aiheuttamat lisäkustannukset, esimerkiksi apuvälineiden säilytys- tai huoltotilat tai ns. pakettitaloon tehtävät vamman vaatimat muutostyöt mm. seinien siirrosta tai leveämpien ovien laittamisesta aiheutuneet lisäkustannukset.

Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet, esimerkiksi nostolaitteet, porrashissi, hälytyslaitteet ja ulko-oven sähköinen avausjärjestelmä. Päätöksenteossa kiinnitetään huomiota välineen/ laitteen tosiasialliseen tarpeeseen, asumisen vakinaisuuteen ja siihen, voidaanko laitteella/ välineellä edesauttaa henkilön selviytymistä tavanomaisista elämäntoiminnoista. Lisäksi huomioidaan kustannusten kohtuullisuus.

Muut avustukset

Mikäli asiakas ei ole oikeutettu vammaispalvelulain mukaisiin asunnon muutostöihin, asiakas voi hakea Valtion korjausavustusta asuintalon tai asunnon remonttiin sosiaalisin perustein.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) vastaa korjausavustusten myöntämisestä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hakemus jätetään ARA:an, ARA tekee avustuspäätöksen ja hoitaa maksatuksen. Kunnilla ei enää ole korjausavustuslain mukaan lakisääteisiä tehtäviä.

Uuden korjausavustuslain (1087/2016) myötä avustuksia ovat:

- korjausavustus ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden asuntoihin
- hissiavustus (uuden hissien asentamiseen)
- esteettömyysavustus.

Korjausavustus on enintään 50 % hyväksytyistä korjauskustannuksista. Avustus voi poikkeustapauksissa olla enintään 70 %, jos kyse on rintamaveteraanista tai veteraanin leskestä tai jos vanhus tai vammainen henkilö muutoin joutuisi välittömästi muuttamaan pysyvästi pois asunnosta liikkumisesteiden vuoksi tai siksi, ettei asunnossa voida antaa hänen tarvitsemiaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Avustusten hakemisessa ja korjaus- ja muutostarpeiden arvioinnissa ohjausta ja palveluja saa Vanhustyön keskusliiton korjausneuvojilta.

Yhteystiedot ovat saatavilla Vanhustyön keskusliiton Internet-sivuilta:

http://www.vtkl.fi/fin/toimimme/korjausneuvonta/korjausneuvojen_yhteystiedot/

Korjausavustuksen hakuaika on jatkuva.

Lisätietoja, ks. http://www.ara.fi/fi-FI/Lainat_ja_avustukset/Korjausavustukset

4.5 Päivätoiminta

Päivätoimintaa järjestetään kaikkein vaikeimmin vammaisille työikäisille henkilöille, joiden toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin ja henkilöllä on erittäin vaikea toimintarajoite. Päivätoiminnan on tuettava itsenäisessä elämässä selviytymistä ja sen avulla on edistettävä sosiaalista vuorovaikutusta. Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on järjestettävä muualla kuin omassa asunnossa, mutta sitä voidaan järjestää esimerkiksi palveluasumisyksikön erillisissä tiloissa. Päivätoiminnan määrään voivat vaikuttaa sekä asiakkaasta että toiminnan järjestäjästä aiheutuvat syyt, laissa ei ole säädetty päivätoiminnalle tuntimääriä.

Päivätoimintaan osallistuvalla ei makseta korvausta toimintaan osallistumisesta. Päivätoiminta on maksuton lukuun ottamatta kuljetusta, aterioita tai muita päivätoiminnan järjestäjän tarjoamia maksullisia palveluja.

5. Määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä myöntää vammaispalvelulain tarkoittamia määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia talousarvion määrärahojen puitteissa, jolloin kaikilla lain edellytykset täyttävillä hakijoilla ei ole oikeutta saada kyseistä palvelua.

5.1 Sopeutumisvalmennus

Määrärahasidonnainen, harkinnanvarainen sopeutumisvalmennus on tarkoitettu vammaisen henkilön ja hänen läheistensä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi silloin, kun sopeutumisvalmennusta ei toteuteta muun lainsäädännön kautta.

Määrärahasidonnaista sopeutumisvalmennusta voidaan myöntää VPL:n 8 § ja asetuksen 15 § perusteella: Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa.

Sopeutumisvalmennuksena myönnettävää kommunikaatio-opetusta voidaan järjestää vammaiselle henkilölle ja hänen lähipiirilleen tilanteissa, joissa henkilö tarvitsee puhetta tukevaa tai puhetta korvaavaa kommunikaatiokeinoa selvittääkseen arkipäivän tilanteista. Sopeutumisvalmennuksena myönnettäviä kommunikaatio-opetuskeinoja ovat tukiviittomien, viitotun puheen ja viittomakielen opetus.

Kommunikaatio-opetusta haetaan puheterapeutin suosituksesta vammaispalveluhakemuslomakkeella ja päätökset tekee vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä. Kommunikaatio-opetus järjestetään kuntayhtymän omana työnä.

Myönnettävät palvelut:

Tukiviittomien opetus asiakkaille ja lähipiirille:

- myönnetään alkeispaketti harkinnan mukaan 5 - 10 x 45 min yksilöopetuksena
- alkeispaketin jälkeen myönnetään puheterapeutin konsultaation perusteella 5 – 15 x 45 min.
- jatkohakemus käsitellään asiakkaan tilannekohtaisen arvion perusteella.

Viittomakielen ja viitotun puheen opetus asiakkaille ja lähipiirille:

- kuuroille tai kuuroutuneelle henkilölle ja hänen lähipiirilleen myönnetään viittomakielen alkeisopetusta ja jatko-opetusta tilannekohtaisen arvioinnin perusteella.

5.2 Kuntoutusohjaus

Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen.

5.3 Päivittäisen toiminnan koneet, välineet ja laitteet

Määrärahasidonnaisiin ja yksilöllisesti harkittuihin taloudellisiin tukitoimiin ja palveluihin voidaan myöntää avustusta erityisistä syistä, mikäli niiden avulla edistetään henkilön omatoimista suoriutumista tai vähennetään huomattavasti muiden palvelujen tarvetta. Korvausta voidaan myöntää niihin laitteisiin, joita henkilö tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi liikkumisessa, viestinnässä tai jokapäiväisessä suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet. Laitteita, välineitä ja koneita voidaan myös myöntää käyttöön toistaiseksi tai määräajaksi, jolloin huolto- ja korjauskustannuksista vastaa Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Käyttökustannuksista vastaa asiakas.

Tällaisia palveluja/avustuksia ovat esim. autoavustus, ajonhallintalaitteet, muut liikkumisvälineet, tekstipuhelimet tai kodinkoneet. Määrärahan puitteissa voidaan myöntää viestintään liittyviä laitteita tai se osuus laitteiden kustannuksista, joka on vamman tuomaa lisäkustannusta, mikäli laitteilla tuetaan vammaisen henkilön tavanomaisissa toiminnoissa suoriutumista.

Koneiden ja laitteiden hankintakustannuksista voidaan korvata pääsääntöisesti puolet. Vakiomalliseen välineeseen/koneeseen/laitteeseen voidaan korvata kuitenkin vamman kannalta välttämättömien muutostoimenpiteiden kustannukset kokonaan. Vamman kannalta välttämättömistä auton lisälaitteista voidaan korvata puolet, yleensä korkeintaan 2000 euroa. Auton hankintakustannuksista toimituskuluineen voidaan korvata puolet, kuitenkin yleensä enintään 500 euroa. Auton hankinta-avustuksessa otetaan huomioon tapauskohtaisesti auton käyttötarkoituksen lisäksi aika edellisen avustuksen myöntämisestä sekä asiakkaan olosuhteet. Auton hankinta-avustusta on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet eli kaupan sopimishetkestä alkaen, ei esim. tullaushetkestä tai autoon liittyvien muutostöiden jälkeen tapahtuvasta rekisteröinnistä. Mikäli on kyse aiemmin avustusta saaneen auton vaihdosta johtuen auton kunnan heikkenemisestä tai asiakkaan tilanteesta tapahtuneesta muutoksesta, otetaan vanhan auton luovutushinta huomioon uuden auton hankintakustannuksia vähentävänä tekijänä. Auton vaihdon yhteydessä asiakkaan tulee esittää auton kuntoarvio.

Auton hankintatukea myönnettäessä käytetään seuraavia kriteereitä:

1. Ensisijaisesti avustus auton välttämättömiin muutostöihin/laitteisiin ja toissijaisesti auton hankintakustannuksiin.
2. Etusijalla ovat ne hakijat, joille auton välttämättömät muutostyöt/lisälaitteet ja auton hankintatuki ovat tarpeen työssä käymisen tai opiskelun vuoksi.
3. Vaikeavammaiset, jotka ajavat itse autoa ja tarvitsevat liikkumisessaan apuvälineitä.
4. Ne lapset ja nuoret, joiden kuljettamisessa heidän perheensä tarvitsee auton lisälaitteita ja jotka eivät saa riittävästi kuljetuspalveluita.

Huomio! Autoavustus yleensä saattaa vähentää kuljetuspalvelujen määrää, mutta ei poista oikeutta kuljetuspalveluihin ks. kuljetuspalvelut. Asiasta sovitaan asiakkaan kanssa.

Kuulovammaisten kuvapuhelinhankinnan yhteydessä asiakas ottaa yhteyttä Kainuun keskussairaalan kuulovammaisten kuntoutusohjaajaan tai apuvälineyksikköön, josta tehdään selvitys asiakkaan atk-laitteiden ja internetyhteyden soveltuvuudesta etäyhteyden luomiseen. Asiakkaan tarvitsemasta kamerasta ja ohjelmasta tehdään hakemus, ja Kainuun keskussairaalan apuvälinemekaanikon lausunto laitesoveltuvuudesta liitetään vammaispalveluhakemukseen. Vammaispalveluna voidaan korvata ohjelma ja 50 % kameran kustannuksista. Laitteet tilataan Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kautta.

Matkapuhelimista tai tabletista (mobiililaitteista) voidaan korvata enintään puolet hankintahinnasta, kuitenkin enintään 200 euroa. Asiakkaalle ei myönnetä korvausta sekä matkapuhelimeen että tablettiin. Mobiililaitteitten vaihtoon voidaan myöntää korvausta viiden vuoden välein ja enintään kolme kertaa.

Vamman vuoksi välttämättömien harrastusvälineiden hankinnasta voidaan korvata enintään puolet kohtuuhintaisen laitteen hankintahinnasta, kuitenkin enintään 500 euroa.

5.4 Vaate- ja erityisravintokustannukset

Määrärahasidonnaista korvausta ylimääräisiin vaatekustannuksiin voidaan myöntää yksilöllisen harkinnan perusteella, kun vammasta johtuen vaatteiden kuluminen on tavanomaista suurempaa tai kun asiakas ei voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita.

Määrärahasidonnaista korvausta ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin voidaan myöntää kustannusten ollessa huomattavia ja käytön ollessa pitkäaikaista ja säännöllistä. Näissä asioissa huomioidaan ensin muun sosiaaliturvan ensisijaiset etuudet kuten Kelan korvaus erityisravinnosta.

Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet.